

Projektleírás

Atlatszo.hu – KiMitTud

Projekt célja

Annak ellenére, hogy a jogszabályok lehetőséget biztosítanak arra, hogy az állampolgárok megismerjék a közérdekű adatokat, sokáig ez kihasználatlan lehetőség maradt. Ennek oka a jogszabályok nem megfelelő ismerete mellett az adatkérésekkel kapcsolatos technikai nehézségek (kinek, milyen címre, hogyan lehet adatkérést küldeni) voltak. Azért, hogy akinek van internet hozzáférése, tudjon élni az alkotmányban biztosított jogával, az atlatszo.hu létrehozta a nyilvános és bárki számára ingyenesen hozzáférhető online adatigénylő rendszerét, amelynek segítségével jogi ismeret nélkül lehetséges közérdekű adatot igényelni. A felhasználóknak nem szükséges az adatgazda címét sem tudni, a rendszer garantálja, hogy az adatkérés a címzett hivatalos címére megérkezik. Abban az esetben, ha valaki nem tudja megfogalmazni a feltenni kívánt kérdését vagy adatkérése során egyéb problémával találkozik, az atlatszo.hu valamely munkatársa vagy önkéntese nyújt segítséget vagy ad tanácsot. Arra is van lehetőség, hogy ha valaki a saját nevében nem meri beadni az adatkérést, akkor azt megteszi az atlatszo.hu.

Ezzel lehetővé válik, hogy az állammal szemben kiszolgáltatott és információ szempontjából asszimetrikus helyzetben lévő polgárok vagy civil közösségek nagyobb eséllyel lépjenek fel jogaik érvényesítése érdekében.

A projekt tevékenységei

Az atlatszo.hu „KiMitTud” weboldala 2012 májusában indult el, és 2013-ra a világ második legnagyobb adatigénylő weboldala lett. 2013 elejére elérte az 1000 adatkérést, ugyanezen év december végére a 2000-et, 2014 szeptemberére a 3000-et. 2016 januárjában ez a szám megközelíti a 6000-et.

A projekt online felülete a <http://kimittud.atlatszo.hu/>, a tavalyi év elején újult meg a szoftver és a weblap designja is. A felületen jelenleg már 4758 adatgazdától lehet közérdekű adatot kérni, 2016. január 20-ig 5903 adatkérést nyújtottak be. Az adatgazdák száma is folyamatosan nő.

Az összes adatkérés nyilvános, így a rendszerben elküldött adatkérések és az azokra adott válaszok kutathatók is.

A projekt kezdetétől az atlatszo.hu rendszeresen tart képzéseket ennek a Magyarországon egyedülálló eszköznek a használatáról. A több mint hároméves működés során mintegy 30 képzésre került sor több mint 300 résztvevővel, akik között újságírók, civil szervezetek munkatársai és több tucat olyan állampolgár is volt, akik az atlatszo.hu működését és a közadatkérés rendszerét akarták megismerni, valamint konkrét, helyi ügyeket kívántak feltárni és képviselni.

Heti rendszerességgel 5-10 esetben közvetlen segítséget nyújtanak munkatársaink a felhasználóknak, ezek jellemzően a kérdés megfogalmazásával, a megfelelő adatgazdák kiválasztásával, illetve az adatkérés elutasítása esetén a jogi lehetőségekkel kapcsolatos

érdeklődés. Éves szinten ez 200-300 kérdés megválaszolását jelenti, sok esetben beadványtervezetet készítünk az igénylőknek, illetve akár helyettük adunk be adatkérést, ha ők anonimitást szeretnének.

Ezen összetett tevékenység hatásának talán legbeszédesebb példája az, hogy a magyar illiberális kormányzat 2013-ban törvényt fogadott el (http://index.hu/belfold/2013/05/06/egyelten_ujsag_miatt_gurult_be_a_kormany/) a közérdekű adatigénylések szűkítésére, amit a köznyelv „lex Átlátszó”-nak hív. 2015 nyarán, az információszabadságról szóló törvényben újabb módosításokra került sor (http://index.hu/belfold/2015/06/26/itt_az_uj_sarc_az_allam_az_adatigenylore_terheli_a_koltsegeket/), melyek főként az elmúlt néhány év állami részről elbukott, az Átlátszó által (is) indított közadat-pereiből táplálkoznak, és tovább szűkítik a közérdekű adatok megismerhetőségét (<http://igyirnankmi.atlatszo.hu/2015/07/07/megkuzdhetunk/>).

A projekt új képességekkel felruházó hatását mutatja az is, hogy számos állampolgár rendszeresen elkezdett adatigénylést benyújtani, melynek során szükség esetén mindig az atlatszo.hu stábjának segítségét kéri. A közadatigénylés elterjedését jól mutatja, hogy a magas olvasottsággal rendelkező online médiában rendszeresen jelennek meg olyan cikkek, melyek megírását közérdekű adatigénylés benyújtása előzte meg.

A projekt munkatársainak tevékenysége

- a. Projektmenedzser – ő felel a projekt általános működéséért, egyben megválaszolja az admin leveleket, kezeli és/vagy továbbítja a felhasználói és adatgazda megkereséseket, szükség esetén jogász közreműködéssel.
- b. Fejlesztő és dizájnér: - ő végzi az üzemeltetést, ő végezte el az összes informatikai fejlesztést, a dizájnér grafikai segítségnyújtásával.
- c. Adatgazda koordinátor: az ő feladata összegyűjteni az adatgazda adatokat, ellenőrizni és feltölteni az adatokat a rendszerbe, és az adatgazdák kérdése esetén nekik választ adni. Munkáját több önkéntes segíti.
- d. Jogász: a projekt működése során felmerülő jogi kérdések kapcsán ad jogi tanácsot, illetve elkészíti szükség esetén a felhasználók számára a beadványokat. Egyes esetekben önkéntes ügyvédnek adja át az ügyeket.

A projekt költségvetése

Eddig összesen 51.000 USD volt a projekt költségvetése a három év alatt, ezek éves megoszlása a következőképpen alakult: 2012: 11.000 USD, 2013: 15.000 USD, 2014: 25.000 USD. Utóbbi évben az informatikai fejlesztések emelték a költségeket. 2015-ben a projekt költségvetése 43.000 USD-ra emelkedett, ez magában foglalja a KiMitTud rendszer működtetésén és a hozzá kapcsolódó szolgáltatásokon túl a watchdog módszertan megismertetését, állampolgárok képzését is, melyet (részben) a Norvég Alap támogat.

A projekt indulását és részben a működését az OSI és a Norvég Alap támogatásból finanszíroztuk, a költségek egy részét pedig az atlatszo.hu magánadományozói kampányából fedezzük.

A projekt eddigi eredményei

Az atlatszo.hu az egyik legsikeresebb civil kezdeményezés Magyarországon az elmúlt évtizedben, amelyben komoly szerepet játszott és játszik az, hogy az állampolgárok számára úgy nyújt segítséget a KiMitTud rendszerrel és a hozzá kapcsolódóan nyújtott szolgáltatásokkal, hogy egyszerre új ismeretekkel és képességekkel ruházza fel őket. Az éves adatigénylések száma már meghaladja az 1000-et, ez várhatóan növekedni fog a folyamatos képzések hatására. Az adatigénylések során nyilvánosságra került információk egy része az országos sajtó által is feldolgozott ügyet eredményez. Mindezek miatt a projekt a hatalom ellenőrzésének egyik fontos eszközévé válik abban az országban, amely már nyíltan lelépett a demokratikus útról.

A KiMitTud rendszer a brit „WhatDoTheyKow” magyarországi megvalósítását jelenti számos újtással együtt. Így a rendszer ebben az országban egyedi, de a projekt sikere és komplexitása miatt nemzetközi szinten is elismert. Egy tanulmány szerint (https://www.mysociety.org/files/2014/11/FOI-Impact_Part-1-Literature-Review-05.pdf, p. 38.) a világ összes hasonló projektje közül egyedül a brit előzi meg, ami lakosságárányosan különösen érdekes mutató. Az adatigénylő felület mellett a képzések szervezése, az online szakmai segítségnyújtás, az adatigénylőknek biztosított anonimitás, és mindez egy teljes oknyomozó portál keretébe illesztve mindenképpen egyedi egész Európában.